

Fasang család

Napjainkban, amikor az emberi társadalom történelmileg kialakult alapintézményét, a családot, emberi közösségünk legkisebb élő sejtjét szinte civilizációs és ontológiai bomlás fenyegeti, rendkívül időszerűnek és fontosnak érezhetjük, hogy minél többet és hangsúlyosan beszéljünk a családról, felmutassuk a családi élet értékeit és szépségeit, egyéni és közösségi boldogulásunk nemzetmegőrző szerepét népünk sorsának formálásában.

Megtiszteltetésnek érzem, hogy ezen a fórumon a Fasang családról szólhatok, amely – személyes tapasztalati élményeim alapján állíthatom – szeretetből fogant lelki harmóniájával, tisztességével, a magyarság iránti elkötelezettségével példamutató érték lehet – az elkövetkező nemzedékek számára.

A Fasang család többségében muzsikusok családja. Úgy vélem, nincs is talán olyan zenész, aki ezt a családnevet nem ismeri széles e hazában. Ebben az értelemben a családalapító Fasang Árpád, aki 1912-ben látta meg a napvilágot a lengyelországi Krakkó városában. Édesapja, Fasang Gyula vasmunkás, pontosabban hengerész, aki a századeleji ipari fellendülés sodrában bejárta fél Európát, így jutott el Krakkóba, ahol meg is házasodott. Fasang Árpád itt kapta a keresztnévét, amire nagyon büszke volt, merthogy a lengyelek névadó listáján ez a név nem szerepelt, de az édesapja ragaszkodása nyomán mégis bejegyezték. Édesanyja egy lengyel asszony, megérdemli, hogy a nevét megjegyezzük: Antonia Swidinszki. Édesapja az első Nagyháború idején hazafias kötelességének érezte, hogy haza jöjjön Magyarországra: négy évi katonáskodás után tért vissza a frontról – nagybetegen, és 1927-ben nagyon fiatalon elhunyt.

Fasang Árpád az elemi iskoláit Új-Diósgyőrben végezte, majd a miskolci Református Gimnáziumból a miskolci Evangélikus Tanítóképzőbe iratkozott át, ahol 1931-ben kántor-tanítói oklevelet szerzett. Ezt követően Orosházán pályázat útján segédtanítónak választották, majd négy év múlva rendes tanítói beosztásba került. Összesen tíz nehéz évet töltött Orosházán, közben a Zeneakadémián 3 diplomát szerzett: zeneszerzőit, középiskolai énektanár-karvezetőit és tanítóképzői énektanárít. Tanárai közül megemlíthetjük Siklós Albertet, akinél zeneszerzést, Kodály Zoltánt, akitől népzene és Ádám Jenőt, akitől zeneelméletet, szolfézszt, karvezetést és zenepedagógiát tanult. Ekkor kötött házasságot Orbán Évával, aki szintén zenetanár, és a későbbiekben Szőnyi Erzsébet két gyermekoperájának: *A didergő király* és *Az aranyszárnyú méhecske* szöveggönyv-írója. 1950-től a soproni tanítóképző intézet tanára, egyúttal óraadó tanár a Soproni Evangélikus Teológián. 1953-tól a győri zeneművészeti szakközépiskola igazgatója és a tanítóképzők országos zenei szakfelügyelője. Ezután, ha lehet, még bonyolultabb időszak következik: 1954 és 1958 között a Népművelési Minisztériumban előbb a zeneoktatási osztály, majd a zenei főosztály vezetőjévé nevezik ki. Ráadásul 1956-ban a Zeneművész Szövetség kormánybiztosa. Egy későbbi beszélgetésben büszkén említette, hogy „a forradalom után egyetlen muzsikus hajszála sem görbült.”

Ebben az időszakban került közelebbi kapcsolatba Kodály Zoltánnal, akinek teljes bizalmát élvezte a zeneszerő haláláig. A Bónis Ferenc zenetörténész által szerkesztett *Így láttuk Kodályt* című kötetben oldalakon át olvashatjuk személyes vallomását a huszadik század egyik legkiválóbb magyar művészeréről és tudósáról. Már az első beszélgetések alkalmából szóvá tette Kodály, hogy zeneoktatásból még mindig kevés jut a népnek. Túlméretezettnek tartotta a Zeneakadémiát, úgy vélte, „a gúlát a hegyéről a talpára kell állítani”, - széleskörű alapfokú zeneoktatást kívánt, s az ének-zenei tagozatú általános iskolát tartotta a nép érdekében valónak. Ez a későbbiekben meg is valósult, mintegy kétszáz ilyen iskola működött a rendszerváltozás előtt. Napjainkban az utóbbi időkben ezeknek a száma, vélhetően a digitalizáció hatására, jelentősen csökkent. Ezeknek a beszélgetéseknek az volt a következménye, hogy vidéken

zeneiskolák sora létesült: többek között Jászberényben, Komlón, Orosházán, Oroszlányban, Salgótarjánban és Szekszárdon. Kodály rendkívül nagyra becsülte Fasang Árpád áldozatos munkásságát.

1958-ban sajátos fordulat történt Fasang Árpád életében, felesége visszaemlékezése szerint a főhatóság miniszterhelyettese (bizonyos „György barát”) a következő szavakkal búcsúzott tőle: „Most két évre a soron következő feladataink legfontosabbja a párt vezető szerepének biztosítása a zenész társadalomban is, erre a feladatra Önt nem tartjuk alkalmasnak.” Ekkor a budapesti Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskola igazgatójává nevezték ki. Itt dogozott az 1972-ben történt nyugdíjazásáig. Utána sem unatkozott: karnagyai továbbképzések előadója és vezetője, az Országos Filharmónia ifjúsági hangversenynek műsorvezetője évtizedeken át, pedagóguskórusok istápolója, a rendszerváltás idején pedig a Pedagóguskórusok Országos Társaságának egyik alapítója, első elnöke, majd örökös tiszteletbeli elnöke, – a KÓTA tiszteletbeli elnöke és még sokáig sorolhatnánk különféle tevékenységeit. Felesége véleménye szerint Fasang Árpád Albert Schweitzerhez hasonló lelkületű ember, aki nem vállalt ugyan Afrikában, Gabonban missziót, de zenei nevelő munkájával és végtelen emberségével mindent megtett másokért, amit megtehetett. Lévén, hogy őt személyesen ismerhettem, magam is úgy vélem: Fasang Árpád a magyar Albert Schweitzer, aki (mint Lambaréné gyógyító orvosa) az élet feltétlen tiszteletének etikáját hirdette és gyakorolta. – Munkásságát a magyar állam számos elismerés mellett a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztí keresztjével jutalmazta.

Fasang Árpád házasságából négy gyermek született: Árpád, Zoltán, János és Márta. Márta kivételével, aki öt évig az Állami Balett Intézetben tanult, de mert itt kellemetlen tapasztalok érték, könyvtárosi pályára tért, s jelenleg a Baár-Madas Református Gimnázium és Általános Iskola tanszékének tagja; az ő kivételével, a fiúk, a férfiak a muzsikusi hivatást választották.

A legidősebb fiú, Árpád – a Bartók Béla zeneművészeti szakközépiskola elvégzése után a Zeneakadémia hallgatója lett, ahol 1969-ben zongoraművészi-zongoratanári diplomát szerzett. Zempléni Kornél és Szegedi Ernő növendéke volt, zeneszerzést Sugár Rezsőtől tanult. (Akadémiai éve alatt a Párizsban élő Cziffra György, világhírű magyar zongoraművész támogatásával lehetősége nyílt egy évet a francia fővárosban tanulnia.) Ezt követően a Muzsika című folyóirat egyik szerkesztője, egyidejűleg zenei rendező a Magyar Rádiónál. 1974 és 1977 között a finnországi Jyväskylä és Oulu konzervatóriumának zongoratanára, 1977-től 1991-ig az Országos Filharmónia szólistája, 1991-től 1994-ig az UNESCO Nemzeti Bizottsága főtárgya, 1995-1999-ig az Európai Demokrata Fórum magyar szekciójának igazgatója, 2000-től 2004-ig az UNESCO magyar nagykövete Párizsban. Előadóművészi tevékenysége mellett (Dohnányi esz-moll rapszódijával vizsgázott a Zeneakadémián, sok Mozartot, Brahmsot, Lisztet, Bartókot, Schumannnt és Debussyt játszott) - intenzív közéleti szerepet vállalt a rendszerváltás időszakában: a Magyar Demokrata Fórum Etikai Bizottságának első elnöke; valami hasonló szerepre törekedett, mint Németh László az 1930-as években, szellemi organizátora kívánt lenni a magyar értelmiségnek a rendszerváltást követő időkben. Mindent megtett a magyar és a francia kulturális kapcsolatok fejlesztéséért, mert úgy vélte, hogy a magyarok és a franciák szabadság utáni vágya egy töről fakad. Fel akarta ébreszteni a magyar értelmiség lelkiismeretét és felelősségét, mert látta, hogy nagyobb erő ebben az időben nem volt az országban a széthúzásnál... *Gondolkozzunk együtt az értelmiség hivatásáról 1995-ben* című tanulmányához a politikus, a tudós és a művész értelmiség legjobbjai köréből hozzászólásokat, véleményeket gyűjtött, és két kötetbe szerkesztve közreadta azokat. Mélyebb és bővebb elemzés szétfeszítené e laudáció kereteit, ezért hadd idézzünk egyet a kötet belső mottói közül: „Amikor Nyugatról barna, Keletről vörös veszedelem rémített, s már nemcsak a történelmi osztályok, hanem a középosztálybeliek is elvesztették nemzetvédő szerepüket, egy Németh László nevű

értelmiségi azt mondta, küldetésed van, János, új középosztályá kell művelned magad, légy a minőség forradalmára, teremts kert-Magyarországot.” Megrögzött konszenzuseresőnek tartotta magát. Kitüntetései: Francia Nemzeti Erdemrend lovagi fokozat (1995), Francia Becsületrend lovagi címe (2001), A Magyar Köztársaság Nemzetközi Kapcsolataiért (posztumusz, 2010).

A Fasang család másik két férfi tagjáról szólván el kell mondanom, hogy Fasang Zoltán életének nagy részét a Magyar Állami Operaház zenekarában töltötte, mint első fuvolás. Közben a családi hagyományt folytatva, fiataloknak tanított fuvolát és kamarazenét, Debrecenben, Győrben és Budapesten a Weiner Konzervatórium tanszakvezetőjeként. Fasang János a Duisburger Phylharmornie Deutsche Oper am Rhein zenekarának szóló fagottosaként muzsikált, emellett Essenben a Musik Hochschulen tanított fagottot és kamarazenét. Miközben megjelent az új nemzedék, Fasang Zoltán fiúgyermekéként, Fassang László személyében, aki immár, mint orgonaművész járja Európát, járja a világot... Versenygyőzelmei közül kiemelkedik a 2002-es Calgary improvizációs aranymedál és a 2004-es Chartres-i interpretációs nagydíj és közönségdíj. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem és a Párizsi Conservatoire tanára. A MŰPA orgona koncertsorozatának művészeti vezetője. Tevékenységét 2006-ban Liszt díjjal és Prima díjjal, 2013-ban Gramofon díjjal ismerték el. 2016-ban Érdemes Művész kitüntetésben részesült.

Felvetődhet a kérdés, mi a titka a Fasang családnak? Azt hiszem: a genetikai örökségen, a tehetségen túl maga a zene, a zene éthosza, amelyből a hit, a hűség, a szeretet és a tisztesség erénye árad. Martin Heidegger, a huszadik század jeles német filozófusa, a fundamentális ontológia tudósa szerint: „az emberi lét pásztora a tisztesség”.

Tisztelt Hallgatóság! Engedjék meg, hogy laudációmát egy Fasang Árpáddal a protestánsok gyülekezetében egyvallású muzsikus tanár (Arany János) „*in memoriam*” megfogalmazott mondataival zárjam: „Fasang Árpád boldog fogékonysággal értette meg és adta tovább Isten szeretetét, s egész élete példázata, hogy van olyan dolog, amelyből minél többet adunk másnak, annál több marad nekünk. Az Úr Isten gazdagon megjutalmazta: engedte neki meglátni, hogy magvető munkája mint fordul termőre sok száz tanítványának – s ami még személyesebb öröme volt – saját tehetséges gyermekeinek és unokáinak sikereiben.”

Dr. Tóthpál József